

УДК 283 / 289

Л.Ф. Веремейчик,

викладач кафедри гуманітарно-соціальних дисциплін Відкритого Міжнародного університету розвитку людини «Україна», здобувач кафедри релігієзнавства Національного університету «Острозька академія»

ЄВАНГЕЛІЗАЦІЙНО-МІСІОНЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОТЕСТАНТСЬКИХ ЦЕРКОВ У ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

У статті розглядається євангелізаційно-місіонерська діяльність протестантських церков, а також їхня участь у соціальному служінні в період незалежності України

Ключові слова: місіонерство, демократія, євангельське віровчення, соціальне служіння, протестантизм, благодійницька діяльність.

Евангелизационно-миссионерская деятельность протестантских церквей в период независимости Украины

В статье рассматривается евангелизационно-миссионерская деятельность протестантских церквей, а также их участие в социальном служении в период независимости Украины

Ключевые слова: миссионерство, демократия, евангельское вероучение, социальное служение, протестантизм, благотворительная деятельность.

Missionary Activities of the Protestant Churches in the Period of Ukrainian Independence

In the article the missionary activity of the protestant churches and their participation in a social ministry in the period of Ukrainian independence is considered.

Key words: missionary work, democracy, evangelical doctrines, social ministry, Protestantism, charity.

Зміна світоглядних парадигм, національне відродження сучасної України зумовили потребу перегляду духовних цінностей. Домінування в суспільстві принципів толерантності щодо релігійного вибору віруючих стало вимогою часу та необхідним кроком до порозуміння. Проблеми напруженої ситуації між християнськими церквами, намагання гармонізувати релігійне життя в Україні є одними з актуальних в історичних та філософських науках.

Вивчення проблем, що пов'язані з релігійною ситуацією в Україні,

продиктовано потребою наукового висвітлення питання місіонерської діяльності протестантів в період незалежності України, необхідністю розробки цієї теми в науковій літературі.

Мета дослідження полягає в спробі дати об'єктивний аналіз місіонерської діяльності протестантів у період незалежності України.

Проблеми сучасного українського протестантизму вивчаються багатьма дослідниками. Темі евангелізаційно-місіонерській діяльності протестантів присвячено ряд статей таких сучасних релігієзнавців як, В. Филипович, М. Мартинович, С. Сьомін, С. Свистунов, М. Бабій, Ю. Решетніков, О. Уїкін, О. Назаркіна та ін.

Розповсюдження евангельського віровчення завжди було пріоритетним видом діяльності протестантів. Згідно з Євангелієм, кожен віруючий у земному житті повинен виконувати «Велике Доручення» Ісуса Христа: «Ідіть же і навчіть всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа» (Мт. 28:19).

Друга половина ХХ ст. характеризувалася посиленням евангельського руху як в світі, так і в Україні. У радянську епоху проводити власну евангелізаційно-місіонерську діяльність не мали можливості навіть легалізовані релігійні об'єднання. Хоча в документах, які регламентували їх діяльність, вказувалося, що метою їх діяльності є проповідь біблійного вчення. У 60-ті рр. така можливість зникла й декларативно. В Інструктивному листі старшим пресвітерам ВРСХБ, поява якого була інспірована Радою у справах релігійних культів, зазначалося, що «головним завданням богослужіння зараз є не залучення нових членів, а задоволення необхідних релігійних потреб віруючих» [16, с. 31]. У цих умовах основним джерелом поповнення протестантських громад залишалися сім'ї віруючих. Разом з тим, невірно буде стверджувати, що протестанти взагалі не займалися евангелізацією в радянський період.

Зазначимо, що за офіційними підрахунками в Україні в кінці 80-х рр. було зосереджено майже 60 % релігійної мережі всього колишнього СРСР [22, арк. 42]. Це є доказом високого рівня релігійності українського населення та безперспективності політики тиску на церковно-релігійне життя країни.

Точкою відліку евангелізаційно-місіонерської діяльності на вітчизняних теренах став 1988 р., а саме святкування 1000-літнього ювілею хрещення Русі. Протестанти вперше отримали можливість легально проводити власні заходи благовістя. Попри часті непорозуміння з місцевою владою, лише евангельсько-баптистське братство організувало 800 богослужінь, масових заходів у палацах і будинках культури та під відкритим небом [10, с. 197].

Кінець 80-х рр. відкрив перший умовний етап пізньопротестантської євангелізації, що протікав в умовах перебудови й тривав до 1993 р. За короткий термін різко зросла кількість новонавернених, що приєдналися до громад через водне хрещення. Так, якщо адвентисти сьомого дня в 1984 – 1988 рр. прийняли у члени церкви 3378 чол., то така ж кількість членів приєдналася до громад у наступні два роки. Кількість приєднаних до церкви Адвентистів сьомого дня в 1991 та 1992 рр. склала відповідно 4461 та 8000 чол. [19, с. 231].

Помітне зростання чисельності адвентистів пов'язане з систематичною роботою серед новонавернених. З кінця 80-х рр. адвентисти, з метою навчання широких верств населення, почали адаптацію євангельської програми «Біблійний шлях до нового життя». Щоденно, протягом 4–5 тижнів на одному місці відбувалося інтенсивне проповідування, поєднане з виступами хорових та музичних колективів, паралельно вчителі дитячих класів здійснювали євангелізацію в осередку дітей. Для ефективної роботи з неофітами проводилися тримісячні курсові заняття під назвою «Так говорить Біблія», що дозволило не втратити новонавернених з поля зору, а долучити їх до адвентистських громад.

На початку 90-х рр. адвентисти широко використовували великі євангелізаційні кампанії, яким передували тривалі у часі підготовчі заходи «1000 днів жнив» й «Жнива-90». У 1991 – 1992 рр. силами АСД в Україні було здійснено 30 великих євангелізаційних кампаній з участю зарубіжних проповідників. Найбільшою стала євангелізаційна кампанія з участю Джеймса Гіллі (США) в м. Харкові та Дніпропетровську, після проведення якої релігійні громади адвентистів поповнилися 2300 новонаверненими [7, с. 230].

Специфічною особливістю п'ятидесятницької євангелізації стало проведення багатолюдних зібрань з практикою молитви за хворих. Подібна форма благовістя на постійній основі провадилася в с. Маяки Одеської області, де богослужіння проходили просто неба з участю вірних з сусідніх держав.

Такі практики виходять з п'ятидесятницького переконання про те, що надзвичайні явища не припинилися із закінченням апостольської епохи, а можуть бути актуалізовані й сьогодні. Ці дії повинні підкріплювати проповідь й бути її ознаками. Схожі заходи відбувалися в різних регіонах України.

У 1989 р. виникають перші вітчизняні п'ятидесятницькі місії. Місцем їх формування стали регіони, де традиційно висока чисельність християн віри євангельської (так, у м. Маріуполі виникла місія «Можливість», у Рівному – місія «Добрий Самарянин», у Луцьку – місія

«Голос надії»). Специфікою організації та діяльності цих місій стала орієнтація не тільки на вітчизняний релігійний ландшафт, а й на інші республіки тодішнього Радянського Союзу, особливо РРФСР, де перші українські місіонери з'явилися вже в 1990р. Подібна зорієнтованість зумовлювалася переконанням, що український пізній протестантизм є найчисленнішим на теренах Східної Європи. Звідси, вже в цей період формується ідея про «месіанську роль» вітчизняних протестантів для народів СРСР.

Найбільший резонанс в українському суспільстві в кінці 80-х – на початку 90-х рр. отримала місіонерська діяльність представників іноземних релігійних організацій, серед яких переважна більшість протестантські. Згідно зі статистикою в 1979 р., існувало 80 західних релігійних організацій, що виявляли інтерес до Східної та Центральної Європи, а в 1989 р. їх кількість зросла до 311, при переважанні організацій, що належали різним течіям євангельських протестантів [13, с. 31]. З падінням «залізної завіси» вони отримали доступ на пострадянський простір.

Спроби відрегулювати активність іноземців у сфері релігійної пропаганди були здійснені наприкінці 1993 р. з допомогою впровадження змін до статті 24 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації». Згідно з новою редакцією вказаної статті, іноземці могли займатися проповіданням лише в тих релігійних організаціях, за запрошенням яких вони прибули, і за офіційним погодженням з державним органом, який здійснив реєстрацію статуту (положення) відповідної релігійної організації [9, с. 8].

Стрімке заповнення духовного вакууму та розширення євангелізаційної та місіонерської діяльності місцевих та іноземних релігійних центрів пізнього протестантизму знаменували початок другого етапу євангелізаційно-місіонерської діяльності, який розпочався з другої третини 90-х рр.

З метою профілактики порушень вітчизняного законодавства з боку іноземних місіонерів в 1995 р. було видане Доручення Президента «Про усунення загроз, які створює діяльність закордонних релігійних організацій та національно-культурних товариств в Україні». На місцях розпочалася реалізація даного Доручення, що включала в себе виявлення та вивчення громадських об'єднань за релігійною ознакою, аналіз використання установ освіти, культури, спорту, охорони здоров'я з метою недопущення порушень чинного законодавства іноземними місіонерами [15].

Як наслідок, частині пізньопротестантських громад та місій було відмовлено в продовженні строків оренди вищезазначених установ. Крім

цього, в окремих регіонах було обмежено «вуличні богослужіння». Так, Запорізький міськвиконком з метою «встановлення відносин взаємної релігійної та світоглядної терпимості між віруючими різних віросповідань та їх релігійними організаціями», прийняв рішення про недоцільність публічних богослужінь, релігійних обрядів і т.п. на центральних вулицях і майданах міста [4, арк. 13].

Прогресивним кроком на шляху поліпшення координації соціальної і гуманітарно-благодійницької діяльності конфесій та їх співробітництва у цьому напрямі з державою стало розроблення Всеукраїнською радою церков і релігійних організацій спільно з Держкомрелігій України Програми розвитку милосердницької та добродійної роботи «В ім'я Христа» [17, с.18–21].

Нею, зокрема, передбачалися такі напрямки: координація дій державних органів, громадських і релігійних організацій, спрямованих на формування в суспільстві світогляду солідарності поколінь; сприяння обслуговуванню ветеранів війни та праці, інвалідів, непрацездатних людей; розширення при клінічних лікарнях медико-соціальних відділень для лікування самотніх людей, осіб літнього віку, дітей-сиріт та ін.; активізація душпастирської роботи в будинках престарілих, інвалідів та установах виконання покарань; поширення мережі закладів безкоштовного харчування для соціально незахищених верств населення; налагодження зв'язків з одновірцями за кордоном з метою поширення руху добродійної та милосердницької діяльності в Україні; започаткування міжцерковного фонду «Добродійність та милосердя», який акумулював би необхідні кошти для реалізації благодійної та милосердницької діяльності релігійних організацій.

Програма цих дій була схвалена на засіданні Організаційного комітету з підготовки та відзначення в Україні 2000-ліття Різдва Христового 15 вересня 1998 р., її реалізації значною мірою сприяла низка законодавчих актів України [8, с. 27–40].

Розширення методологічних підвалин евангелізаційної роботи призвело до збільшення методів та засобів благовістя, що впроваджували в практику протестантськими церквами з другої третини 90-х рр.

Водночас, поряд з різноманітними методами індивідуальної евангелізації, в 1994 – 2000 рр. певне місце займали масові заходи благовістя. Від попередніх їх відрізняла краща підготовка: потужна рекламна кампанія з залученням ЗМІ, наявність великої кількості кваліфікованих душеопікунів, різноманітна програма евангелізаційного богослужіння із врахуванням суспільних світоглядних трансформацій.

З початком XXI ст. вирізняється новий етап евангелізаційно-місіо-

нерської діяльності на вітчизняних теренах. Його особливостями стала наповненість і навіть перенасиченість вітчизняної релігійної мережі, падіння інтересу до благовістя, що поступово призводить до зменшення кількості новонавернених у пізньопротестантських громадах.

Нову епоху, що більшість науковців та теологів називають постмодерністською, характеризує величезна криза традиційної релігійності. Релятивність поступово стає домінуючою у всіх сферах суспільного життя, поглинувши загальнолюдські моральні норми. Причому фахівці відзначають настання епохи постмодерну в самій релігійній сфері, що має конкретні вияви [11, с. 112].

Серед нових підходів, що поширювалися з кінця 90-х рр. в євангельському середовищі, відзначається апологетичний. В його основу покладено аналіз світоглядної позиції людини, відповідно якого відбувається «очищення поверхні» задля «майбутнього засіву», що являє собою бесіду з потенційним новонаверненим «в його категоріях, цінностях та пріоритетах» [3, с. 25].

Даний підхід реалізується в діяльності Християнського науково-апологетичного центру (м. Сімферополь), який проводить лекції та семінари, а також видає літературу по аналізу «наукового креаціонізму» й суміжним тематикам.

Подібну просвітницьку діяльність серед населення, учнів та студентів навчальних закладів здійснювали створені Асоціації педагогів-християн та різноманітні християнські громадські спілки. Методи проведення: лекції, семінари, тематичні вечори, дискусійні клуби, використання радіо- та телепередач. Поширеною тематикою подібних заходів є креаціонізм та еволюція, основи сім'ї та шлюбу, здоровий спосіб життя тощо.

З кінця 90-х рр. набуває розвитку так звана «спеціалізована євангелізація», під якою розуміють благовістя за професійною ознакою. Реалізують такі проекти, крім вже згадуваної Асоціації християн-педагогів, Асоціація християн-медичних працівників, Товариства християн бізнесменів, фермерів, військових.

Особливу увагу пізніх протестантів сконцентровано на розвитку благовістя з допомогою інформаційних технологій та ЗМІ, що, на їх переконання, повинно стати «одним з пріоритетів церкви третього тисячоліття». Майже всі конфесії мають власні інформаційні та євангелізаційні сайти в міжнародній системі INTERNET. Зростає кількість радіо- та телепередач, особливо на регіональному рівні. Подібні тенденції засвідчують прагнення протестантів пристосуватися до нових суспільно-духовних реалій задля поширення власного віровчення.

Загалом протестантські ЗМІ представлені в Україні широким спектром різноманітних журналів, газет, бюлетенів. Так, видавничу діяльність ЄХБ здійснюють видавничі відділи місії «Світильник» (Маріуполь), «Богомыслие» (Одеса), «Світло на Сході» (Київ) та ін. Вони займаються перекладом та підготовкою до друку книг, посібників, програм закордонних і національних авторів; ВСО ЄХБ представлене такими друкованими виданнями: журнали «Євангельська нива» (Київ), «Посланець правди» (США-Україна), «Перед рассветом» (Маріуполь), «Волинь християнська» (Луцьк), «Благовісник Галичини» (Львів), «Євангельська Полтавщина» (Полтава), «Свічник» (Рівне); альманах «Богомыслие» (Одеса); газети «Зов веры» (Київ), «Жизнь и вера» (Крим); інформаційні бюлетені в областях; серії книг: «Бібліотека проповідника» (Маріуполь), «Бібліотека пастора» (Ірпінь), «В помощь служителю» (Ірпінь). Вони розповідають про життя церков і виконують духовно-просвітницьку місію. Місійна книжкова фабрика «Християнське життя» (Луцьк) за період свого існування (з 1994 р.) надрукувала близько двох мільйонів примірників різноманітної книжкової продукції [21, с. 23].

Головна мета інформаційного служіння полягає у розробці системи підготовки професіоналів, які були б самовіддані справі Божій, і в той же час мали дуже високий рівень професіоналізму в журналістиці та у зв'язках з громадськістю («Public Relations»).

«Якби наші церкви витрачали на рекламу і на поширення достовірної інформації про себе хоча б 20 % бюджету громади, то вже за рік люди заговорили б про те, як Бог змінює життя, торкається, звільнює і зцілює. А допоки цього немає, ми і надалі будемо залишатися сектою тільки тому, що так про нас говорять ЗМІ», – зазначає Сергій Вельбовець, президент християнського медіа-центру «INVICTORY», член правління Асоціації «Новомедіа» [2, с.4].

У Києві 5–6 листопада 2004 р. пройшла велика конференція християнських працівників засобів масової інформації. Захід, організований Асоціацією «Новомедіа», став могутнім стартовим поштовхом для консолідації християнських медіа-працівників України і ближнього зарубіжжя.

Президент Асоціації «Новомедіа» Руслан Кухарчук зазначив, що основні програмні завдання направлені на інформування через секулярні (світські) ЗМІ суспільства про діяльність християнських церков, в тому числі і протестантських громад з метою формування неупередженого толерантного ставлення суспільства.

«Ми – християни, працюємо в ЗМІ не тільки для того, щоб заробляти гроші, але щоб забезпечувати Господу й Божому Царству вихід на

масову аудиторію. Богу потрібні ЗМІ, щоб: 1) говорити про спасіння по благодаті через віру в Ісуса Христа; 2) виховувати норми поведінки, які відповідають духу християнської етики. Саме християнське представництво у світських ЗМІ зуміє використати кожний конкретний медіа-ресурс для цих функцій», – так окреслив свою позицію президент «Новомедіа» [12, с. 5].

У січні 2006 р. відбулася друга всеукраїнська конференція Асоціації «Новомедіа», в якій брали участь представники мас-медіа різних християнських конфесій. Серед учасників головний продюсер ТРК «Еммануїл» Леонід Братанчук, представник католицького медіа-центру Тетяна Куликовська, відповідальний за медіа життя в Київській єврейській месіанській громаді Ілля Поляков, директор телеканалу СБН (Росія) Іван Іклюшин, директор регіонального представництва «Голос Анд» Марк Ірвін, режисер і продюсер телеканалу СБН (США) Річард Кляйн.

У доповідях підкреслювалось, що християнським журналістам потрібно навчитися нести не морально-етичний пафос, а євангельську істину в її практичному застосуванні. Покликання християнських журналістів – стверджувати ідею внутрішньої свободи, навчаючи суспільство керуватися не інстинктами, а морально-етичними цінностями [18, с. 3].

Важливим фактором третього етапу розвитку євангелізаційно-місіонерської діяльності в епоху незалежності України стало помітне послаблення діяльності закордонних місіонерів на вітчизняних теренах в межах досліджуваних конфесій. Це стосується діяльності іноземців у напрямку відкриття нових церков, а також поширенні духовної літератури та будівництві молитовних будинків. Вагомим залишається місце місіонерської допомоги в благодійницьких та культурних заходах, а також у сфері підготовки благовісників. Зниження зацікавленості українськими духовними реаліями з боку міжнародних протестантських організацій обумовлено їх переорієнтацією на ті регіони світу, де християнство перебуває під заборонаю або демократичні перетворення лише починаються.

Наведемо результати аналізу публікацій, присвячених місіонерській діяльності закордонних релігійних організацій в Україні. Із 72 публікацій 1993 – 1997 рр., розміщених в українських газетах та журналах, тільки 3 публікації присвячені євангелізаційній діяльності вітчизняних протестантських церков. У решті мова йде про активність закордонних місій або нових релігійних рухів.

Однак соціологічні дослідження свідчать швидше про байдуже, ніж вороже ставлення до закордонних місій. Зокрема, згідно з дослідженнями, здійсненими 1997 р. в Києві, думку про те, що «закордонні кон-

фесії треба заборонити» – поділяють лише 17,6 % респондентів, а 38,5 % стверджують, що їм байдуже, діють, вони чи ні, 36,5 % – не могли відповісти на запитання [20, с. 3].

Важливою причиною помітного послаблення діяльності іноземців став стрімкий розвиток вітчизняного пізньопротестантського руху, що робить його самодостатнім, незалежним від зовнішньої допомоги. Крім цього, поступове наповнення й навіть перенасиченість вітчизняної релігійної мережі відчутно звужує поле діяльності закордонних місіонерів.

Так, наприклад, американський місіонер Мік Стоквелл є стратегічним координатором Південної баптистської конвенції (ПБК) в Україні, Білорусі та Казахстані. У Харкові його основним завданням була координація служіння ПБК в області. Мік Стоквелл так розповідає про деякі аспекти своєї праці в Україні: «Говорячи про плани на майбутнє, можу сказати, що їх у нас багато. Вже розпочалася робота серед військовослужбовців. Військові складають значну частину населення України, і для того, щоб працювати серед них, потрібна особлива підготовка. Ще одним напрямком нашої роботи є медичне служіння та організація молитовних сніданків» [5, с. 42–43].

Міжнародне Товариство Євангельських студентів – група християн, яка працює із студентами університетів України. Товариство є підрозділом Міжнародного Товариства Євангельських студентів з центром в Оксфорді (Англія). Ця організація має осередки в 145 країнах світу. Вперше американці прибули в Україну з метою заснувати осередки Товариства у 1989 р. Це було у часі культурного обміну між Київським державним університетом та Християнським товариством Inter-Varsity зі США. Однак офіційний статус в Україні було отримано в 1999 р. Місіонери працюють в усіх областях України: західний регіон (до нього входять 6 областей західної України), центральний (Київ), південний (Одеса, Миколаїв, Херсон, Крим) та східний (Харків, Донецьк, Луганськ). Місіонерська робота проводиться серед студентів університетів, академій, інститутів та коледжів [14] .

Разом з тим, Україна стала важливим місіонерським форпостом для проведення євангелізаційної роботи у країнах пострадянського простору й окремих південно-західних країнах Європи. Так, понад 400 українських баптистських місіонерів працюють у Середній Азії, Прибалтиці, на Кавказі й Балканах. Особливою активністю у цьому напрямку відзначається п'ятидесятницька місія «Голос надії», що нараховує близько 300 місіонерів, з низ біля 100 поза межами України. Представниками цієї місії створено понад 150 церков у різних регіонах Російської Федерації, а також Болгарії й Польщі [25, с. 7].

Подібну діяльність у менших масштабах здійснюють місії «Добрий Самарянин» та «Можливість». Планується розширення місіонерської діяльності українців шляхом відкриття нових євангелізаційних центрів у Туреччині, Греції й навіть країнах Західної Європи.

«Духовне відродження» – одна з найстаріших та найвідоміших місіонерських організацій. Багатий досвід і постійний самоаналіз дозволяють розвиватись і постійно реформуватись навіть на тлі кризи церков та їх місії.

Хоча офіційно асоціація була утворена у 1992 р., її витоки сягають тридцятих років минулого століття. Асоціація «Духовне відродження» розпочала свою активну місіонерську діяльність в Москві, але згодом були утворені національні центри в Києві, Мінську, Тбілісі, Ризі.

Першим масштабним проектом «Духовного відродження» став «Проект-250», мета якого полягала у підготовці місіонерів та заснуванні 250 нових церков. Біля 5000 лідерів євангельських церков пройшли спеціальні курси. В результаті їх праці виникло тисяча нових церков. Радикалізм ідеї визначався конфліктом традиційних євангельських церков та нових лідерів, які мали бачення сучасної та місіонерської церкви.

«Духовне відродження» допомогло національним союзам церков ЄХБ створити систему дитячого та молодіжного служіння, започаткувало глобальну систему видання та розповсюдження книг та періодики для молодих лідерів (власне видавництво, десятки магазинів, виставок, міжнародних проектів). У допомогу місіонерському служінню надруковані сотні найменувань книг, більшість з яких є унікальними видавницькими проектами. Так, через проект «Біблійна кафедра» всі учбові заклади Євро-Азіатської акредитаційної асоціації євангельських шкіл отримали якісні навчальні посібники та наукову літературу по базових напрямках підготовки. Слід зауважити, що видавництво «Духовне відродження» співпрацює переважно з національними авторами і заохочує молодь євангельських церков розвивати свій творчий потенціал.

За словами президента «Духовного відродження» Сергія Рахуби, «Бачення місії – покликати нових лідерів до активного служіння, сформувати їх мотивацію до поступових змін у церкві та суспільстві. Нова генерація компетентних та посвячених лідерів може багато змінити – відновити місіонерський дух церкви та відродити суспільство, просуюючи Царство Боже на пострадянському просторі» [23].

Національні команди «Духовного відродження» працюють в Україні, Росії, Білорусі, Молдові, Казахстані, Узбекистані. Місія має представницькі центри в США, Канаді, Великій Британії, працює переважно з баптистськими церквами, але відкрито до співпраці з широким колом

інших євангельських церков і послідовно дотримується не конфесійної, незалежної позиції.

24–25 жовтня 2008 р. під проводом лідерів асоціації був проведений міжнародний форум «Місія сьогодні: історія, аналітика, нові підходи. Перспективи міжнародного партнерства в країнах СНД» (м. Ірпінь, Київська область). У християнських медіа форум назвали антикризовим, тому що в його основних тезах йшлося про кризу і водночас про нові можливості, які вони відкривають. Більш ніж 250 лідерів з 20 країн обмінялись досвідом служіння і оцінками ситуації у глобальному християнстві та місії церкви [15].

«Антикризовий» форум став початком широкої та часом гострої дискусії серед євангельських церков СНД про глибинні причини кризи місіонерства та можливий шлях виходу з неї.

20 травня 2009 р. в Ірпінському офісі «Духовного відродження» пройшов круглий стіл «Яким бути церквам завтра? Місія та реформація», в роботі якого брали участь представники церков та місій з більшості регіонів України. Учасники констатували, що стагнація церковного розвитку та зниження ефективності місіонерської діяльності вимагають радикальним чином переосмислити підходи до місіонерства та традиційні моделі церковного служіння. Як виявилось, євангельські церкви досі не напрацювали оригінальних моделей організації церков, релевантних до національної культури та ефективних у місіонерському служінні. Тисячі церков, заснованих у роки релігійної свободи, не вирости з малих груп до повноцінних громад.

Цікаву метафору запропонував пастор молодіжної церкви у Києві Денис Кондюк: «Ми звикли бігати спринт та очікували швидкої перемоги, але сьогодні варто вчитись бігати крос і навіть марафон. Церква має готуватись до послідовної та системної праці на далеку перспективу» [15].

У відповідь на нагальну потребу поповнити новими лідерами місіонерські церкви та їх служіння був ініційований рух «Школа без стін», що є неформальним підходом до мотивації та підготовки молодих лідерів помісної церкви до практичного служіння. Головною метою руху – сформуванню активну християнську позицію та допомогти зробити перші самостійні кроки у служіння своїм покликанням. «Школа без стін» – це не тільки семінари, але також можливості цікавої практики в рамках соціальних проектів «Варто жити», молодіжних конференцій «Християнин нашого часу», театральних фестивалів, школи молодіжного лідерства «Перспектива», клубів «Твоя перспектива», «Тема», «Sky life», дитячих та підліткових Олімпійських ігор та ін.

Американський богослов Тед Ворд, професор Trinity Evangelical Divinity School у своєму аналізі служіння «Школи без стін» підкреслює: «Дуже часто школи будують стіни відчуження між вчителями та студентами, відокремлюючи напрями, класи, рівні. Іноді стіни відділяють освіту від реального життя. Ініціатива «Школи без стін» нагадує нам, що освіта – це значно більше, ніж сидіння за партою. Практична освіта відкриває нові шляхи і надихає до дії» [24].

Освітній процес організований як серія щомісячних семінарів на базі помісної церкви, які служать її потребам, але не обмежуються її кордонами і закликають до активного служіння суспільству. Темі основних семінарів розкривають фундаментальні істини в актуальному форматі: «Основні принципи віри для життя і служіння», «Духовне формування сучасного лідера», «Християнське консультування», «Євангелія в сучасній культурі», «Соціальне служіння: принципи та форми», «Місія церкви учора та сьогодні», «Як підготувати ефективну проповідь», «Керівництво молодіжним служінням», «Біблійна етика для сучасного світу».

Цікавим є досвід місіонерської роботи громадської благодійної організації корпорації «Братерство без кордонів – Україна». Засновником цієї корпорації є міжнародна благодійна організація Місія Без Кордонів (Mission Without Borders International), яка була заснована в 1960 р., центральний офіс якої знаходиться у м. Камарілло, США. Ціль корпорації – задовольняти матеріальні, духовно-освітні потреби дітей в інтернатних закладах та потреби малозабезпечених сімей в Україні. Переважно така діяльність звершується на території Західної України [1].

Корпорація «Братерство без кордонів» розпочала свою діяльність на Україні в 1993 р. з бажанням допомогти знедоленим дітям та багатодітним сім'ям Рівненщини та Сарненщини. На сьогодні «Братерство» має такі основні напрямки діяльності в Україні: підтримка 37 дитячих інтернатів в чотирьох областях Західної України (Рівненська, Житомирська, Волинська та Хмельницька); допомога 370 багатодітним, бідним сім'ям в Рівненському та Сарненському районах; підтримка дитячих ідалень при церквах та ін.

Отже, аналізуючи євангелізаційно-місіонерську діяльність протестантських церков в період незалежності України, варто відзначити, що протестантському середовищі притаманний соціальний євангелізм, відкритість до суспільства і соціальна відповідальність, заснування нових церков, неформальні підходи до християнської освіти та формування нової місіології, притаманні стратегічним напрямам в протестантському середовищі. Євангельсько-місіонерська діяльність передбачає безпо-

середній зв'язок проповіді з благодійністю, християнською культурою та просвітою. У країнах СНД існує проблема культурного відчуження між євангельськими християнами та православним суспільством, тому необхідні локальні моделі інкультурації, контекстуалізації проповіді у національних культурах.

На сьогодні суспільна думка стосовно місіонерської активності іноземців ще попереду. Слід відзначити, що, по-перше, сприйняття українцями євангелізаційних впливів є більш-менш толерантне; по-друге, у свідомості ієрархів та служителів історичних церков все більше переважає розуміння того, що піднесення власної духовної традиції неможливе шляхом приниження традиції чужої.

Список використаних джерел та літератури

1. Братерство без кордонів – Українам : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prochurch.info/index.php/news.more/4905>.
2. Вельбовець С. Как остановить гонения на церковь? / Сергій Вельбовець // Christian Telegraph. – 2007. – № 8. – С. 4.
3. Головин С. Библиейская стратегия благовестия для постатеистического общества. Семинар для благовесников / Сергей Головин. – Симферополь, 2003. – С. 25.
4. Державний архів Запорізької області. – Ф. Р-4548. – Оп. 1. – Спр. 71. Інформації щодо усунення загроз, які створює діяльність закордонних організацій в Запорізькій області за 1995 р. – Арк. 13.
5. Долматова Ю. «Україна – стартова площадка місіонерства» / Юрій Долматов // Євангельська нива. – 2005. – № 1. – С. 42–43.
6. Духонченко Я. До цього місця допоміг нам Господь / Яків Духонченко // Християнське життя. Газета об'єднання церков євангельських християн-баптистів України. – 1990. – № 2. – С. 3.
7. Жукалюк М. Церква АСД та духовне відродження України / Микола Жукалюк // Церква і національне відродження. – К., 1993. – С. 230.
8. Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» // Юридичний вісник України. – 1997. – № 43 (121). – С. 27–40.
9. Закон України «Про внесення доповнень і змін до Закону Української РСР Про свободу совісті та релігійні організації». – Голос України. – 1994. – 12 січня. – № 5 (755). – С. 8.
10. Історія релігії в Україні: В 10 т. / Ред. кол.: А. Колодний та ін. – Т.10: Релігія і церква років незалежності / За ред. А. Колодного. – К. : Дрогобич, 2003. – С. 197.
11. Колодний А. Стан і прогнози релігійних процесів в Україні / Анатолій Колодний // Південний архів: збірник наукових праць. Історичні науки. – Херсон, 2005. – Вип. 19. – С. 112.
12. Кухарчук Р. Трансформація СМІ – трансформація общества / Рус-

лан Кухарчук // Інформаційний бюлетень Асоціації «Новомедіа». – 2007. – № 1 (5).

13. Маринович М. Релігійна свобода: місцеві церкви і закордонні місіонери / Михайло Маринович // Людина і світ. – 1997. – №5/6. – С. 31.

14. Міжнародне товариство Євангельських студентів : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gisu.org.ua>.

15. Місіонерська діяльність протестантів : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vtcigo.org/ua/>

16. Неволин И. Раскол евангельско-баптистского движения в СССР (1959 – 1963) / Игорь Неволин. – СПб., 2005. – С. 31.

17. Новиченко М. Матеріали християнської міжконфесійної зустрічі «Будьте ж милосердні, як і Отець ваш милосердний» / Михайло Новиченко. – К., 2008. – С. 18–21.

18. Олександров П. Поле битвы информационное пространство / Петро Олександров // Інформаційний бюлетень Асоціації «Новомедіа». – 2006. – № 1 (3).

19. Парасей О., Жукалюк Н. Бедная, бросаемая бурей. К 110-летию юбилею Церкви АСД в Украине / Олег Парасей. – К., 1997. – С. 231.

20. Прозелітизм, місіонерство та боротьба навколо ідентичності українського суспільства. За матеріалами державного комітету у справах релігії України // Християнський світ. – 2002. – № 21. – листопад. – С. 3.

21. Релігійна панорама. – К., 2003. – № 3. – С. 23.

22. ЦДАГОУ (Центральний Державний архів громадських об'єднань України). – Ф. 1. – Оп. 25. – Спр. 663.

23. Через відродження церкви – до духовного відродження суспільства : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.asr.ru>.

24. Школа без стін : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bez-sten.com>.

25. Яроцький П. Протестантизм в Україні: динаміка змін. Порівняльний аналіз інституалізації братства євангельських християн-баптистів і організації Свідків Єгови / Петро Яроцький // Людина і світ. – 2004. – № 7. – С. 7.